

KÖZ-GYŰJTEMÉNYEK

Abaúji emberek – a határban és a kertben

Egykori parasztgazdaságok emlékei Zsiga László
szikszói gyűjteményében

Több mint harminc éve gyűjti az egykori abaúji parasztgazdaságok eszközeit a Szikszón élő Zsiga László és családja. A lakóházuk udvarán megtalálható szinte minden, amit egykor használtak a gazdák. Ekék, boronák, vetőgépek, kaszák, kapák, sarlók, gereblyék, gordonyozók, szalmalehúzó, horgok, morzsolók, magtörők – és még hosszan sorolhatnánk. A házigazda leginkább azokra a szerszámokra, az állattenyésztésben és a földművelésben használt eszközökre büszke, amelyeket maguk készítettek az egykori tulajdonosok. Zsiga László maga restaurálta a tárgyak többségét, de – mint mondta – elsősorban az ember érdeklő, aki egykor megalkotta és használta ezeket.

Az Abaúj kapujaként is emlegetett Szikszón, ha Miskolc felől érkezünk, mindjárt a város elején az egyik Temesvári utcai ház előtt egy faszobor áll. A tölgyből faragott, miseruhás pap – mint úrfelmutatáskor a szent ostyát – kerek kenyeret emel a magasba. A szobor talapzatára került életképek azt a folyamatot idézik, ahogy a búzából liszt, a lisztből kenyér lesz. Mazúr József helyi fafaragó készítette a szobrot 2014. augusztus 20-ára, akkor nyílt meg ugyanis a nagyközönség számára is az itteni magángyűjtemény.

A kapu fölötti felirat szerint kertmúzeumba lépünk, de az elnevezés némi magyarázatra szorul. Nem egykor volt kertek emlékéit idézi a hely, és nem is olyan, mintha múzeumba

lépnénk, sehol egy kiállítási tárló, sehol egy posztamens, vagy tájékoztató tábla, és egyetlen tárgyon sincs lel-tári szám. Muskátli nyílik a malomkő közepén, különleges kompozíció részei az öntöttvas kulcsok, tűzifogók, vasalatok a falon.

Az elnevezés kapcsán Zsiga László elmondta, hogy sokáig nem tudták, nem is gondolkodtak azon, mi legyen a gyűjteményük elnevezése. Nem múzeum ez, pláne nem tájház. Ehhez hasonló bemutatóhelyet talán az országban sem találnánk,

A szikszói kertmúzeum egy részlete (Dobos Klára felvétele)

de a megyében biztos, hogy nincs. Itt él a család, ez az otthonuk, viszont bárki bejöhet hozzájuk, előzetes bejelentkezés után szívesen fogadnak kirándulókat, óvodai és iskolai csoportokat. A kertmúzeum elnevezést egy jeles látogatótól kapták. Még az 1990-es évek elején történt, hogy az akkori polgármester megkérte Zsiga Lászlót – mert tudta: jól ismeri Abaújt –, hogy legyen a kísérője Szabó József professzornak, a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem tanárának, aki az itteni földtani sajátosságokat, elsősorban a suvadásokat kutatta. A professzor mondta, hogy olyan ez a kert, mint egy múzeum, benne van az abaúji gazdálkodás múltja.

Azóta persze már nemcsak a kertben vannak tárgyak, külön kis hajlékot kapott a kovácsműhely, önálló helyiségben rendezték be az abaúji konyhát – *csikómasinával*, a stelázsos csuprokkal, szilkékkal, cseréptányérokkal... Több kismesterség eszközei is arra várnak, hogy méltó helyre kerüljenek. Ha lenne még az udvaron szabad terület, berendezhető lenne az egykori abaúji suszter, kádár, kerékgyártó, bőrös, kőfaragó, fazekas asztalos vagy ács műhelye. Sikerült rábukkania a kötélverésnél, a vályogvetésnél használt eszközökre, és a borkészítés évszázados emlékeire: darálókra, présekre, bortároló edényekre.

A gyűjtemény legrégebbi darabja egy körülbelül 160 éves kézi vetőgép, de hogy mik voltak az első tárgyak, amelyekkel megkezdődött itt a „múzeumalapítás”, azt már senki sem tudja. Több olyan munkaeszköz van itt, amilyenekkel még Zsiga László is dolgozott – vagy gyermekként csak játszott. Beleszületett, belenőtt ebbe a kultúrába. Szülőfalujában, Fülökércsen látta, hogyan szántanak, vetnek, aratnak, hogy sült a kenyér, hogy fejtik a tejet, köpülik a vaját. Ha kellett, ő is vezette a lovat, amikor ekekapázták a kukoricát. A nagypapja kaszálni is megtanította. Nem az egyetemi jegyzetből tudta meg, mi a különbség a kazal és a rudas, vagy a csűr és a pajta között, bár igyekezett sok, néprajzzal foglalkozó fontosabb szakkönyvet elolvasni.

Zsiga László nem emlékszik a pillanatra, amikor megérintette a régi tárgyak szelleme, az ősök életmódjának kutatása. Szerepe lehetett ebben a családjának, különösen a nagypapjának, aki sokat mesélt neki a régi időkről, a föld megbecsüléséről, a természet körforgásáról, a szántás-vetés-aratás rendjéről, a bő termés titkáról, a jó gazda gondosságáról. Mindez már csak emlék volt a tévesztések, a közös gazdaságok létrehozása, a gépek elterjedése után.

Zsiga László pedagógus lett, ma is bejár naponta Miskolcra. A tanítás mellett mindig is tanult, és ha volt egy kis ideje, járta a vidéket. Igyekezett felkutatni szülőföldje, Abaúj népi életének emlékeit. A gyűjtés lassan-lassan a szenvedélyévé vált. A múlt egyre mélyebb megismerése mellett tudatosan kereste azt a tárgyi kultúrát, amely egyértelműen tükrözi őseinek életmódját. Szerencsére társa ebben a munkában a felesége, Zsuzsanna, aki szintén abaúji születésű és szintén pedagógusként dolgozott, majd két fiuk, László és Dániel számára is természetes lett a múltkutatás, a restaurálás.

A tárlatvezetések során Zsiga László szívesen beszél azokról az emberekről is, akik az itt látható eszközöket még eredeti rendeltetésüknek megfelelően használták. Barangolásai

A Zsiga házaspár (Dobos Klára felvétele)

során nagyon sok olyan idős emberrel megismerkedhetett, akik egykor nagy hozzáértéssel működtették a családi gazdaságot, vagy esetleg egy uradalomban dolgoztak. Közülük többen sikerült barátságot is kötnie. Adatközlői gyakran órákon keresztül mesélték életük folyását, és persze a gazdálkodás fortélyait is. Ezért van az, hogy amikor Zsiga László bemutatja nagyszerű gyűjteményét, úgy beszél az ekékről, boronákról, köves darálókról, rostákról, szelelőkről, hogy közben azokat az embereket is megidézi, akik valamikor ezekkel dolgoztak.

Azt mondja, a tárgyak mögött látja a földjét művelő abaúji embert, aki a Cserehát dombjain vagy a Hernád völgyében fogja az eke szarvát, aki görnyedten botladozik a barázdában, de még naplemente előtt is biztatja lovát. Meggyőződése, hogy ez az az ember, aki bízik a jövőben. Mert tudja: aki magot vet, aratni is fog, aki arat, az kenyeret is tud sütni.

Zsiga László elsősorban az egykori abaúji emberek példája miatt tartja fontosnak a régi tárgyak gyűjtését, megóvását, rendszerezését, bemutatását. Azt is hangsúlyozza: a technikai megoldások miatt is érdekesek ezek az eszközök. Még mindig elámul azon, hogy milyen zseniálisan gondolkodtak elődeink. Ráadásul ezek a tárgyak esztétikailag is figyelemre méltóak. Ezért igyekszik minden darabot úgy megmutatni, hogy a látogatók is megérezzék bennük ezt a kettősséget: a célszerűséget és a szépséget. Az iskolában sem egyik vagy másik tantárgyat tartja a fontosabbnak, hanem a nevelést, a teljességre való törekvést a tanulásban, a tartásban, az emberségben.

Szikszói kertmúzeumával annak az embernek a munkaszerzetetére, tudására, igényességére szeretné felhívni a figyelmet, aki valaha megalkotta és használta az itt látható tárgyakat.¹

Filip Gabriella

HÍREK

Átadták a Magyar Örökség díjakat. A Magyar Tudományos Akadémia dísztermében 2018. március 24-én adták át a *Magyar Örökség Díjakat*. Ez az elismerés azon magyar intézményeknek, csoportoknak adható, akik tevékenységükkel hozzájárultak a magyar kultúra, gazdaság, sport, tudomány, azaz a magyar társadalom erkölcsi, szellemi felemeléséhez. Mindenkinek módjában áll a díjra javasolni az általa érdemesnek tartott személyt, együttest, intézményt, teljesítményt; a *Magyar Örökség Díj* bírálóbizottsága kizárólag az így beérkezett javaslatokból választja ki a díjazandókat. Évente négy alkalommal, esetenként hét-hét díjat osztanak ki. A bírálóbizottság kilencvenedik döntése értelmében *Magyar Örökség Díjat* érdemelt ki a Budafok-tétfényi Nádasdy Kálmán Alapfokú Művészeti Iskola és Általános Iskola hagyományéltető, művészetoktatási tevékenysége, Illyés Géza sebészorvos iskolateremtő munkássága, a Ludovika Akadémia, Gergely Ferenc orgonaművész egyházzenei munkássága, Erdélyi Géza református püspök sokoldalú közösségépítő szolgálata, Pálos Frigyes keresztény kultúráért végzett sokrétű szolgálata és Móra Ferenc örökségfeltáró és irodalmi munkássága.

1 Az érdeklődők a következő telefonszámon jelezhetik látogatási szándékukat: 06-30-872-93-67.